

Juridisch puzzelen

Een blog over juridische onderwerpen waar HEVO in haar vastgoedpraktijk mee te maken heeft!

Intellectueel eigendom in het bouwrecht

De oorspronkelijk architect van museum Naturalis, Fons Verheijen, heeft begin maart via de rechter afgedwongen dat de verbouwing werd stil gelegd. Die verbouwing is in strijd met zijn auteursrecht op het gebouw, vond Verheijen. De verbouwing moet ertoe leiden dat het museum wordt verbouwd tot kantoor met een depot. Er wordt een nieuw museum naast gebouwd. Inmiddels is de zaak gezamenlijk opgelost. In 2015 eist architect Hans Ruijsenaars het staken van de verbouwing van het voormalige Ministerie van Economische Zaken (EZ) in Den Haag in verband met schending van zijn rechten. En zo zijn er meer voorbeelden.

Eigenaren die willen renoveren en verbouwen, passend binnen de huidige trend van transformatie van gebouwen, dienen rekening te houden met het auteursrecht van de maker. Bij het ontwerpen heeft de maker creatieve keuzes gemaakt. Maar wie is de maker? Meestal is dit de architect die in opdracht van de eindgebruiker werkt. Maar hoe zit dat bij Design, Build, Maintain (Operate)-contracten? Hierin verzorgt het bouwbedrijf niet alleen de uitvoering van het werk, maar ook (een deel van) de ontwerptaken en eventueel het onderhoud. En in het geval er meerdere partijen aan een ontwerp hebben gewerkt?

Mijns inziens zijn ontwerpen auteursrechtelijk beschermd, indien ze een zekere mate van oorspronkelijkheid hebben en de maker bij het ontwerpen creatieve keuzes heeft gemaakt. Wanneer heeft de bouwwereld te maken met auteursrechten?

1. Originele gebouwen, architectonische werken

Hoe meer een gebouw eigen ontwerpkenmerken heeft, hoe groter de mate van originaliteit. In die gevallen kan het auteursrecht eerder een issue worden bij een voorgenomen renovatie. In dit verband is (onder meer) artikel 25 lid 1 sub c en d

van de Auteurswet (AW) van belang. In grote lijnen kan de architect zich verzetten indien:

- er sprake is van misvorming, verminking of andere aantasting van het werk en de renovatie nadelig is voor zijn eer of naam of aan zijn waarde in deze hoedanigheid;
- er sprake is van een andere wijziging in het werk, tenzij deze wijziging van zodanige aard is, dat het verzet in strijd is met de redelijkheid.

Allereerst moet worden beoordeeld of het om een wijziging of een misvorming/verminking/ andere aantasting gaat. Dit is uiteraard altijd subjectief, maar hoe oorspronkelijker het werk, hoe eerder er sprake is van misvorming/ verminking etc. Of een architect zich tegen een wijziging (niet zijnde misvorming/verminking) kan verzetten, hangt af van de omstandigheden.

Bij de beoordeling moet te allen tijde een belangenafweging plaatsvinden tussen het belang van de eigenaar en het belang van de architect. Wat kan daarbij een rol spelen? Denk dan aan de naamsbekendheid van de architect ten aanzien van het gebouw, maar ook de originaliteit van zijn werk. En betreft de wijziging een essentieel onderdeel of niet? Bovendien kan het een groot verschil uitmaken als een gebouw voor gebruiksdoelen is ontworpen.

Aanvullende bepalingen

Omdat er meer aandacht is voor het auteursrecht, worden in contracten aanvullende bepalingen opgenomen over het auteursrecht. Zo kan de architect bijvoorbeeld afstand doen van zijn auteursrecht. Het gaat dan met name om het recht om het werk te openbaren en/of te herhalen. Hij kan echter géén afstand doen van zijn persoonlijkheidsrecht (het recht om zich te verzetten tegen misvorming, verminking of een andere aantasting). Ik wil dan ook benadrukken dat bepalingen die dit anders regelen strijdig zijn met de wet. En dus nietig.

Is de architect in dienst van een architectenbureau, dan moet worden gekeken of het auteursrecht bij het bureau berust of bij de architect zelf. Dit geldt ook in het geval dat een ontwerp tot stand is gekomen als onderdeel van een geïntegreerde opdracht.

2. Software in de bouw

Intellectueel eigendom op software is in de bouwwereld ook een issue geworden. Dit is veelal ingegeven door de komst van ontwerpmodellen en Building Information Modeling (BIM). Waar mogelijk is dit nog belangrijker aan het worden dan het klassieke auteursrecht van de architect. Wordt bij een bouwproject (teken)software gebruikt, die door meerdere procespartners kan worden aangepast/bijgesteld, dan kan dit ertoe leiden dat er sprake is van een gemeenschappelijk werk. Met een gemeenschappelijk auteursrecht dat niet deelbaar is.

Als de architect, toch vaak de hoofdontwerper van een project, dit wil voorkomen, dan dient hij dit van te voren te regelen. Bijvoorbeeld door vast te leggen dat hij het auteursrecht heeft en blijft houden over het geheel. Ook indien anderen, via de beschikbaar gestelde software, daarin wijzigingen aanbrengen.

Als jurist binnen HEVO ben ik beschikbaar voor een analyse, beoordeling of second opinion. Soms kan een frisse blik van buitenaf namelijk heel verhelderend zijn!

mr. Lara van den Bouwhuijsen-Van der Hoeven

tel. 073-6409446 mob. 06-22800548 e-mail: lara.bouwhuijsen@hevo.nl